

چالش‌های پیش روی نظام سلامت در ایران

سیده یسنا حسینی نیاز
کارشناس مسؤؤل آموزش بهورزی
دانشگاه علوم پزشکی همدان

رامش نشاط
مسؤؤل دفتر
فصلنامه بهورز

زهره پور جمشیدی
کارشناس مسؤؤل آمار
دانشگاه علوم پزشکی همدان

دکتر محمد حسن درخشان
مدیر توسعه شبکه و ارتقای سلامت معاونت
بهداشت دانشگاه علوم پزشکی مشهد

اهداف آموزشی

امید است خوانندگان محترم پس از مطالعه:

- با چالش‌های پیش روی نظام سلامت در ایران آشنا شوند.
- راهکارهای مقابله با چالش‌های پیش روی سلامت در ایران را شرح دهند.

اطلاق می‌شود که هدف اصلی آنها به‌طور مشخص، حفظ و ارتقای سطح سلامت افراد و جامعه در نظر گرفته شده است. این نهادها و سازمان‌ها به‌طور عمده شامل تأمین‌کنندگان منابع مالی، انسانی، تجهیزاتی و نیز سیستم‌های ارایه‌کننده خدمات سلامت از قبیل خانه‌های بهداشت، مراکز خدمات جامع سلامت،

مقدمه

در دست‌یابی همه‌جامعه به سطح مناسبی از سلامتی، عوامل متعددی دخالت دارند و نظام‌های سلامت فقط بخش کوچکی از این عوامل را تشکیل می‌دهند. نظام سلامت به همه نهادها، سازمان‌ها، افراد و گروه‌هایی

”

یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های سیاست‌گذاران، برقراری عدالت در سلامت و دسترسی به خدمات سلامت است

“

آورد ولی تداوم اجرای طرح با چالش‌های جدی مواجه است که از اهم آن می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

۱. تغییر هرم جمعیتی: با توجه به رشد کاهنده جمعیت کشور و روند رو به رشد پیر شدن جمعیت طی سال‌های اخیر؛ هرم جمعیتی کشور به سمت افزایش جمعیت استفاده‌کننده از خدمات درمانی رو به افزایش است و همین امر باعث خواهد شد تعهدات و بار مالی دولت از محل طرح تحول سلامت در سال‌های آتی افزایش یابد.

۲. افزایش تصدی گری دولت و به حاشیه رفتن وظایف حاکمیتی: مأموریت اصلی وزارت بهداشت سیاست‌گذاری، تنظیم مقررات، نظارت و ارزیابی بخش‌های مرتبط با سلامت است اما در عمل مشاهده می‌شود که خود این وزارتخانه به بزرگ‌ترین ارایه‌دهنده خدمات درمانی تبدیل شده است. در طرح تحول سلامت نیز وزارت بهداشت مسؤول نظارت و ارزیابی طرحی است که خود تامین مالی و اجرای آن را بر عهده دارد. این مسأله موجب شده تا بار مالی ناشی از وظایف و تعهدات مربوط به اجرای طرح تحول نظام سلامت روند فزاینده به خود بگیرد و به نظر می‌رسد وظایف تصدی‌گر دولت در این حوزه در حال افزایش است.

بیمارستان‌ها، مؤسسات بیمه‌های درمانی، خریداران خدمات پزشکی و سلامت، مراکز آموزش پزشکی، مجامع علمی و پژوهشی حوزه سلامت و... هستند.

در دنیای امروز دیدگاه‌های سلامت چشم‌اندازی وسیع‌تر یافته و به انتظارات غیرپزشکی نیز توجه ویژه‌ای شده است. رشد انتظارات و توجه مردم نسبت به ایمنی، کیفیت و عدالت، فشار جهت ایجاد نظام سلامتی پاسخگو در برابر عملکرد را افزایش داده است. اگرچه در سال‌های اخیر نظام سلامت توانسته است با استفاده از راهبرد مراقبت‌های بهداشتی اولیه به پیشرفت‌های چشمگیری در سطح کلی سلامت مردم و بالارفتن شاخص‌های مرتبط به آن برسد، اما همچنان یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های سیاست‌گذاران، برقراری عدالت در سلامت و دسترسی به خدمات سلامت است. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به عنوان متولی سلامت در کشور با توجه به وظایف و مأموریت‌های کلی و اسناد بالادستی به ویژه سند چشم‌انداز ۲۰ ساله، سیاست‌های کلی سلامت، مواد قانونی مرتبط با سلامت در برنامه پنجم توسعه و برنامه‌های دولت یازدهم، اجرای برنامه تحول سلامت را پس از یک مرحله مطالعاتی شش ماهه از اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۳ آغاز کرد. تحول در نظام سلامت با سه رویکرد حفاظت مالی از مردم، ایجاد عدالت در دسترسی به خدمات سلامت و نیز ارتقای کیفیت خدمات اجرا شد.

اهداف نهایی طرح تحول نظام سلامت عبارت است از: افزایش پاسخگویی نظام سلامت، کاهش پرداخت مستقیم از جیب مردم، کاهش درصد خانوارهایی که به خاطر دریافت خدمات سلامت دچار هزینه‌های بالا و ورشکستگی شده‌اند، بهبود پیامدهای بیماران اورژانسی، افزایش زایمان طبیعی و درنهایت ارتقای سلامت و افزایش امید به زندگی و افزایش کیفیت زندگی.

چالش‌های عمده نظام سلامت

اگرچه اجرای طرح تحول سلامت، زمینه افزایش رضایتمندی مردم و گروهی از دست‌اندرکاران حوزه سلامت و همچنین بهبود شاخص‌های سلامت را فراهم

۳. رشد روزافزون هزینه‌های نظام‌های سلامت: در

سراسر دنیا یکی از دغدغه‌های اصلی تصمیم‌گیران نظام‌های سلامت رشد روزافزون هزینه‌ها است. نظام سلامت ایران نیز همچون سایر کشورها، با چالش افزایش شدید هزینه‌ها روبه‌روست.

در حالی که شاخص کلی هزینه‌ها در کشور در ۲۰ سال گذشته ۳۰ برابر شده است؛ این رشد در هزینه‌های بخش سلامت ۷۱ برابر شده و این موضوع همه بخش‌های نظام سلامت کشور را با مشکلات زیادی مواجه کرده است.

از دلایل مهم این رشد عوامل ذیل را می‌توان نام برد: گسترش مداوم فناوری و تجهیزات و فناوری‌های نوین و گرانی قیمت سلامت، افزایش انتظارات جوامع از نظام‌های سلامت، تغییر سیمای بیماری‌ها و مرگ‌های ناشی از بیماری‌های غیرواگیردار به دلیل تغییر سبک زندگی مردم و حضور همزمان اپیدمی بیماری‌های واگیردار نوپدید و بازپدید، افزایش مخاطرات طبیعی و انسان‌ساخت بخصوص در مناطق شهری و رشد

بیماری‌های مزمن و غیر واگیر.

۴. گستردگی و پراکندگی سازمان‌ها و نهادهای

متولی سلامت و تأمین رفاه: از دیگر چالش‌های

موجود در حوزه سلامت گستردگی و پراکندگی سازمان‌ها و نهادهای متولی این امر از جمله سازمان بهزیستی، سازمان بیمه سلامت، بنیاد شهید و امور ایثارگران، سازمان تأمین اجتماعی، بنیادهای خیریه، سازمان‌های وابسته به نیروهای مسلح، سایر مؤسسات عمومی (شهرداری‌ها و نهادهای عمومی) است که به نوعی در تأمین سلامت و رفاه اجتماعی مردم مشارکت دارند و از بودجه عمومی نیز استفاده می‌کنند.

۵. ناکارآمدی و کسری شدید منابع مالی صندوق‌های

بیمه‌ای: پس از اجرای طرح تحول سلامت دو بیمه

اصلی درمان پایه کشور (سازمان تأمین اجتماعی و سازمان بیمه سلامت که بیشترین بار مالی هزینه‌های مالی را بر عهده دارند) با رشد شدید هزینه‌های درمانی مواجه شدند. بر اساس آمار دفتر تحقیقات وزارت امور

کسی که واعظی درونی نداشته باشد، موعظه‌های مردم سودی به او نمی‌رساند. امام محمد باقر (ع)

اقتصاد و دارایی در سال ۱۳۹۶ طی دو سال پس از اجرای طرح تحول سلامت هزینه‌های درمان تأمین اجتماعی بیش از ۴۴ درصد در سال رشد داشته است.

۶. درمان محوری و ایجاد تقاضای القایی غیر ضروری: «بیمار محوری» در بخش درمان به جای رویکرد

«سلامت محوری» موجب شده است هزینه‌های درمان نسبت به هزینه‌های بهداشتی و پیشگیرانه پیشی گرفته و بار مالی دولت از این محل نیز افزایش یابد. علاوه بر این افزایش القایی تقاضاهای درمانی، القای تقاضا از سوی پزشک، القای تقاضا از سوی بیمار و... از مهمترین چالش‌های بخش سلامت هستند.

نتیجه‌گیری

تأمین سلامت آحاد جامعه بر اساس قانون بر عهده وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است که این مهم، با سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، ارزشیابی و نظارت، امکان‌پذیر است؛ به عبارتی دیگر وزارت بهداشت مکلف است با راهبری و هماهنگی سازمان‌ها و دستگاه‌های مختلف، سلامت جامعه را تأمین کند. ولی در نظام سلامت فعلی از وزارت بهداشت به عنوان بزرگترین ارائه‌کننده خدمت یاد می‌شود؛ نقش تصدی‌گری می‌تواند بر وظایفی مانند سیاستگذاری، هماهنگی، ارزیابی، و نظارت این وزارتخانه تأثیر منفی داشته باشد در این راستا، ارتقا کیفیت و عدالت در ارائه خدمات که با مدیریت و اجرای قوانین مصوب امکان‌پذیر است، با تزریق مالی گسترده و احاطه بر بیمه‌ها محقق خواهد شد.

راهکارهای مقابله با چالش‌های سلامت در ایران

- * اجرای کامل سطح بندی خدمات، برنامه پزشک خانواده، نظام ارجاع و استقرار گام‌های اجرایی ۱۲ گانه برنامه
- * اصلاح نظام پرداخت هدفمند یارانه‌ها و سایر پرداخت‌های انتقالی دولت
- * مدیریت وزارت بهداشت بر همه امور مربوط به سلامت
- * تجدید ساختار بیمه‌ها و تجمیع آنها در قالب صندوق مشترک
- * ارتقای کنترل و نظارت وزارت بهداشت بر خدمات بخش خصوصی
- * ارتقای درآمدهای پایدار دولت از طریق برقراری مالیات سلامت جهت کمک به تأمین مالی طرح تحول سلامت
- * گسترش و بهبود مستمر زیر ساخت‌ها با رویکرد مراقبت جامعه محور
- * بهبود کیفیت مراقبت در راستای افزایش رغبت و رضایتمندی خدمت‌گیرندگان

منابع

- * بررسی طرح تحول سلامت (چالش‌ها و راهکارها)، دفتر تحقیقات و سیاست‌های مالی وزارت امور اقتصاد و دارایی، آبان ۱۳۹۶
- * علی‌دادی، ابودر. عامریون، احمد. سپندی، مجتبی و همکاران «فرصت‌ها و چالش‌های وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی در اجرای اصلاحات در نظام سلامت» مجله پژوهش سلامت، دوره ۱، شماره ۳، بهار ۱۳۹۵.
- * قنبری، عاطفه. مودب، فاطمه. حیدرزاده، آبتین جعفرآقایی. براری، فاطمه «طرح تحول نظام سلامت: نگاهی نو به ارائه خدمات سلامت: چالش‌های فرا روی آن» مجله تحقیقات نظام سلامت حکیم، دوره بیستم، شماره اول، پیاپی ۶، بهار ۱۳۹۶
- * سلامت در جمهوری اسلامی ایران، تألیف علیرضا مرندی، فریدون عزیزی، باقر لاریجانی، حمیدرضا جمشیدی و همکاران
- * پوشش همگانی سلامت در ایران، پدیدآورنده مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران، چاپ اول بهار ۱۳۹۶

آدمی ساخته افکار خویش است، فردا همان خواهد شد که امروز می‌اندیشیده است. **مورس مترلینک**